

Advies Talentontwikkeling sectoraal adviescollege kunstonderwijs januari 2014

Het kunstvakonderwijs heeft de ambitie om de hoogst mogelijke kwaliteit te leveren, en deze verder te versterken en te borgen. Deze ambitie spreekt uit het rapport van de Commissie Dijkgraaf (2010) en uit het Sectorplan Focus op Toptalent (2011).

Eén van de manieren om de kwaliteit te versterken is verhoging van de kwaliteit en diversiteit van de Nederlandse instroom. De achterliggende gedachte is dat een brede basis vanaf jonge leeftijd nodig is voor het ontkiemen en vervolgens verder ontwikkelen van toptalent. Om die reden wil het kunstonderwijs zich inzetten voor de verbetering van en aansluiting met de binnen- en buitenschoolse kunsteducatie.

Daarnaast wil het kunstonderwijs de kwaliteit van haar onderwijs verder versterken door toptalenten eerder te ontdekken en de mogelijkheden voor aandacht aan excellentie uit te breiden.

Het sectoraal adviescollege kunstonderwijs (sac kuo) brengt naar aanleiding van het rapport 'Kiezen en Delen' (juni 2013) een sectorbreed advies uit. Het sac kuo vindt het rapport niet van de gehoopte kwaliteit waar het gaat om gegevensverzameling, ondanks het feit dat de opleidingsnetwerken aan de onderzoekers informatie hebben geleverd. 'Kiezen en Delen' biedt het sac kuo echter wel voldoende informatie om met de Taskforce mee te denken over de Agenda Talentontwikkeling kunstonderwijs. De hieronder volgende aanbevelingen zijn hiervan het resultaat. Dit sector brede advies kan naast de adviezen van de afzonderlijke opleidingsnetwerken (zie bijlage 1) worden gelezen.

I (Probleem)definities

In het kunstonderwijs en het werkveld wordt het begrip talentontwikkeling op verschillende manieren gehanteerd. Soms wordt verwezen naar talentontwikkeling in de breedte, in de zin van deelname, soms wordt verwezen naar de ontwikkeling van toptalent, en soms naar het samenhangend stelsel tussen de breedte en de top. Soms ook worden de broedplaatsen na de kunstvakopleidingen inbegrepen.

Als gesproken wordt over de versterking van het niveau van de Nederlandse instroom in het kunstonderwijs heeft men verschillende deficiënties voor ogen. Afwisselend wordt gesproken over deficiënties op het vlak van:

- ontwerpend en scheppende denken in brede zin;
- specifieke discipline gebonden vakmatige kwaliteiten bij specifiek kunstvormen;
- een interdisciplinaire oriëntatie gericht op een hybride kunstbeoefening en
- meer algemene competenties zoals reflectief vermogen.

Advies

Wees in de Agenda Talentontwikkeling specifiek of het gaat om talentontwikkeling in de breedte dan wel om aandacht voor toptalenten en mogelijkheden voor excellentie. En wees specifiek in het wel of niet betrekken van voorzieningen voor jonge makers na de kunstvakopleidingen. Maak als kunstonderwijs de beoogde dynamiek en samenhang tussen breed en excellent expliciet (vergelijk het Masterplan Sport). Maak steeds een duidelijk

onderscheid tussen de ontwikkeling van creatief vermogen in brede zin en de ontwikkeling in de kunstvakdisciplines en de beoogde samenhang ertussen.

Advies

Wees specifiek over welke deficiënties het gaat bij de Nederlandse instroom en onderbouw de geconstateerde deficiënties aan de hand van onderzoek naar:

- de voortrajecten en selecties van kandidaten voor het kunstonderwijs;
- de specifieke deficiënties in de instroom per discipline en de mogelijke oorzaken hiervan;
- theorievorming over artistieke talentontwikkeling en didactieken;
- talentvolgsystemen;
- de leemtes op de talentontwikkelingskaart voor en na de kunstvakopleidingen.

II Selectie aan de poort

De Regeling van de Minister van OCW 'Aanvullende eisen hoger onderwijs en kunstonderwijs (8 mei 2007)' biedt het kunstonderwijs mogelijkheden om aanvullende eisen te stellen bij selectie aan de poort. Ondanks deze regeling is de ruimte voor specifieke eisen bij de selectie relatief beperkt.

Advies

Actualiseer de 'Aanvullende eisen' in het licht van de Agenda Talentontwikkeling.

III Voorwaarden talentontwikkeling in nieuwe economische werkelijkheid

Terwijl talentontwikkeling en cultuureducatie hoog op de beleidsagenda staan en er nagedacht wordt over versterking ervan, heeft de binnen- en buitenschoolse kunsteducatie tegelijkertijd te maken (gehad) met forse bezuinigingen en veranderingen (bijvoorbeeld minder vakleerkrachten in het onderwijs, minder centra voor de kunsten, minder culturele instellingen, meer zzp'ers). Het veld is sterk in beweging.

Advies

Borg de kunstvakken in de verschillende disciplines in het reguliere onderwijs, qua kwantiteit (uren) en qua kwaliteit (vakmatige aandacht, programma's, niveau differentiatie, scholing docenten), in het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. Borg mogelijkheden voor talentontwikkeling in het buitenschoolse veld en versterk de vooropleidingen in relatie tot de nieuwe opleidingsprofielen. Stimuleer de samenwerking tussen de diverse aanbieders op stedelijk of regionaal niveau. Bewaak de continuïteit bij de vormgeving van nieuwe voortrajecten en bouw voort op reeds bestaande contacten, netwerken en expertise.

IV Verschillen per individu, discipline, cultuur en regio en in schaal

Op diverse conferenties wijzen onderzoekers op het risico van het leerlijn denken. Zij pleiten voor de ketengedachte, waarbij het individuele talent (dat zijn weg vindt langs diverse voorzieningen die ondersteunend aan het talent samenwerken) en niet de methode centraal staat. Ook wordt veelvuldig gewezen op de verschillen in talentontwikkeling per discipline (leeftijd, voorwaarden, trajecten) en op het belang van culturele diversiteit. Daarbij vragen onderzoekers oog voor de eigen wijze waarop talentontwikkeling per provincie of stad in

Nederland gestalte krijgt. Het recept van de ene stad of regio kan niet zondermeer worden uitgerold naar een ander deel van het land. Talentontwikkeling hangt af van mensen die hier hart voor hebben en van historisch gegroeide samenwerkingen tussen scholen, centra voor de kunsten, culturele instellingen, overheden. Tot slot: de sector kunstonderwijs is klein ten opzichte van het hele binnen- en buitenschoolse veld. Bv: er zijn zo'n 30 bachelor docenten opleidingen en zo'n 7000 basisscholen. (Referenties: Peter Hermans, lector ArtEZ; Gert Biesta, onderwijsfilosoof Universiteit van Luxemburg, onderzoeksgroep talentontwikkeling Erasmus Universiteit Rotterdam).

Advies

Hanteer de ketengedachte, stel in het beleidsmatige denken het individuele talent centraal. Neem de diverse adviezen van de opleidingsnetwerken mee in de vervolgstappen; hierin komen de verschillen per discipline duidelijk naar voren.

V Landkaart talentontwikkeling

Het sac kuo merkt op dat talenten hun weg moeilijk vinden in het brede en gevarieerde landschap van formele en informele, binnen- en buitenschoolse aanbieders, waaronder de voortrajecten van het kuo zelf, de amateurkunst met haar wedstrijden en concoursen, en, tegenwoordig ook, de regionale en landelijke talentenjachten in de media. En andersom blijkt het kunstonderwijs nog onvoldoende zicht te hebben op dit landschap en op de precieze opbouw van het portfolio van haar instroom.

Advies

Richt voor de aanbieders een landelijke website in. Doelgroep I: kinderen, jongeren en hun ouders op zoek naar aanbod en podia. Doelgroep II: de aanbieders zelf. Geef de regio's een tag zodat aankomend talenten en aanbieders elkaar makkelijk kunnen vinden. Maak hierbij gebruik van het feit dat de media de aandacht voor artistiek talent maatschappelijk op de kaart hebben gezet.

VI Taken en rollen

Het sac kuo signaleert dat de discussie over talentontwikkeling binnen het kunstonderwijs en met externe partijen op diverse niveaus en in diverse gremia wordt gevoerd zonder dat deze overleggen geschakeld zijn.

Advies

- Borg het onderwerp Talentontwikkeling bestuurlijk op een duidelijke plek, ook na het programma van het Sectorplan(vanaf 2016).
- Maak talentontwikkeling in de diverse gremia een van de portefeuilles, zodat de aanspreek- en informatie punten zowel per instelling als in de sector kunstonderwijs steeds helder zijn.
- Kies het KVDO als gesprekspartner als het gaat om overleg over talentontwikkeling tussen kunstonderwijs en het kunsteducatieve werkveld of als het gaat over de inrichting en werkvelden van de docentenopleidingen.

VII Aansluiten bij initiatieven in de cultuureducatie

Cultuureducatie staat weer op de agenda van het ministerie van OCW. Een voorbeeld daarvan is het programma Cultuureducatie met Kwaliteit i.o.v. het ministerie, uitgevoerd door het Fonds voor Cultuurparticipatie. Dit werkt aan een landelijke samenhangende aanpak van de borging van de kwaliteit van cultuureducatie in het primair onderwijs. Momenteel lopen 54 projecten (met leerlijnen) in diverse steden en regio's in Nederland. Hierbij zijn scholen, culturele instellingen, gemeentes en provincies betrokken. Een aantal hogescholen heeft zich bij deze ontwikkeling aangesloten. Zij leveren en krijgen expertise op het vlak van cultuureducatie. Een ander goed voorbeeld is het onlangs opgestelde Bestuurlijk Kader Cultuur en Onderwijs. In het voorjaar 2014 brengt het SLO een raamplan cultuureducatie voor het basisonderwijs uit. Bij het LKCA loopt i.o.v. het Fonds Cultuurparticipatie een monitor onderzoek waarin de ontwikkeling van talenten wordt gevolgd. En binnenkort wordt gereageerd op het pre-advies inrichting kunstvakken in het voortgezet onderwijs. Kortom, er is veel lopende activiteit gericht op kwaliteit, innovatie en samenhang in de cultuureducatie. Niet alle hogescholen zijn nog bij deze ontwikkelingen aangesloten en/of betrokken bij de allianties die daaruit voortvloeien met basis- en voortgezet onderwijs, pabo's, centra voor de kunsten, culturele instellingen en informele talentaanbieders.

Advies

Sluit als kunsthogescholen meer aan bij lopende ontwikkelingen (stedelijk, regionaal, landelijk) en draag bij en profiteer van nieuwe kennisontwikkeling.

VIII Kunstvakdocentenopleidingen en Lectoraten Kunsteducatie

Het sac kuo merkt op dat de kunstvakdocentenopleidingen sinds de commissie Dijkgraaf sterk hebben ingezet op kwaliteitsverbetering en vernieuwing. De volgende onderwerpen staan op de KVDO agenda:

- strategisch overleg met alle partijen uit binnen en buitenschools werkveld (Strategisch Beraad als platform);
- herziening opleidingsprofielen bachelor en master, hierbij meenemen aandacht voor scheppen (ook voor uitvoerend kunstenaars) en interdisciplinariteit;
- inrichten kennisbasis;
- life long learning;
- onderzoek en innovatie bij de masteropleidingen Kunsteducatie (interdisciplinariteit, innovatief onderwijsontwerp, samenwerking scholen & culturele instellingen, inrichting kunstvakken).

Het valt het sac kuo op dat

- uit het rapport 'Kiezen en Delen' enige onwetendheid spreekt over de inrichting en actuele ontwikkelingen in de docentenopleidingen en hun strategische en inhoudelijke relaties met binnen- en buitenschoolse kunsteducatie (PO en VO raad, beroepsverenigingen, Fonds voor Cultuurparticipatie, Raad van Cultuur, LKCA, Cultuurprofiel scholen).
- de kennis aanwezig bij Lectoraten Kunsteducatie nog weinig wordt ingezet bij het denken over Agenda Talentontwikkeling.
- in de bachelor en master opleidingen nog geen aanwijsbare programmatische aandacht is voor scouting en talentontwikkeling.

Advies

Het Sac Kuo agendeert op de Dag II van de Talentontwikkeling in samenwerking met de voorzitters van de opleidingsnetwerken en met gasten uit de beroepspraktijk:

a) actuele ontwikkelingen docentenopleidingen en b) talentscouting.

De kunstvakdocentopleidingen onderzoeken de mogelijkheid om "scouting van talent" en "talentontwikkeling" op te nemen als studieonderdelen in de kunstvakdocentenopleidingen en in de nascholing van docenten. Daarbij wordt gebruik gemaakt van onderzoek op het gebied van scouting onder andere bij het SCO Kohnstamm instituut en internationaal.

Het project "Nascholing" van "Kunstkeur" en KVDO met betrekking tot registratie van kunstvakdocenten en erkenning van nascholingsprogramma's wordt bestuurlijk ondersteund.

Bijlage 1.

Verzamelde reacties uit de netwerken